

केवल मूल्यांकनकर्ता के उपयोग हेतु!

माध्यमिक शिक्षा मण्डल, मध्यप्रदेश, भोपाल

24 पृष्ठीय

केवल परीक्षक द्वारा भरा जावे। प्रश्न क्रमांक के सम्मुख प्राप्तांकों की प्रविष्टि करें।

प्रश्न क्रमांक	पृष्ठ क्रमांक	प्राप्तांक	प्रश्न क्रमांक	पृष्ठ क्रमांक	प्राप्तांक	प्रश्न क्रमांक	पृष्ठ क्रमांक	प्राप्तांक
1			17					
2			18					
3			19					
4			20					
5			21					
6			22					
7			23					
8			24					
9			25					
10			26					
11			27					
12			28					
13								
14								
15								
16								

परीक्षक एवं उपमुख्य परीक्षक द्वारा भरा जावे ↓

परीक्षक एवं उपमुख्य परीक्षक द्वारा भरा जावे

प्रमाणित किया जाता है कि अन्दर के पृष्ठों के अनुरूप मुख्य पृष्ठ पर अंकों की प्रविष्टि एवं अंकों का योग सही है।
निर्धारित मुद्रा: नाम, पदनाम, मोबाईल नम्बर, परीक्षक क्रमांक एवं पदांकित संस्था के नाम की मुद्रा लगाएं।

उप मुख्य परीक्षक के हस्ताक्षर एवं निर्धारित मुद्रा

डॉ. राजेश सिंह जाखन

उ.मा.शि. (संस्कृत)

शा.उ.मा.वि. बमनावर

रजि.नं. 1822039

Dinesh Raghuvanshi (U.M.S.)
Govt. Girls H.S.S. Ashoknagar
R.N.: 1822123
Mob. 7748815020

परीक्षक के हस्ताक्षर एवं निर्धारित मुद्रा

श्रीमती प्रीती गौतम

(उ.मा.शि.) विषय-संस्कृत

शा.उ.मा.वि. क्रं. 01 अशोकनगर

पं. क्रं. 1822049 मो. 9584815505

प्रश्न क्र.

प्रश्न 1. उचित मेलनं कुरुत -

B
S
E

(1.)	रसालः	सहकारः
(2.)	कुपितः	शान्तः
(3.)	कीर्तिः	अपकीर्तिः
(4.)	अल्पज्ञः	पुरुषः
(5.)	का विनयं ददाति	विधा
(6.)	वेदाः कति सन्तिः	चत्वारः
(7.)	तत्र	अत्यथ

श्री गीता किरा किरा
 Govt. Girls H.S. Ashoknagar
 R.N. - 1822123
 मो. 974821201

श्री गीता किरा किरा
 Govt. Girls H.S. Ashoknagar
 R.N. - 1822123
 मो. 974821201

प्रश्न क्र.

प्रश्न 2. एकपदेन उत्तरं लिखत

- (क) पंचमी विभक्तेः कः कारकः अस्ति → अपादन कारक
- (ख) स्नात्वा इत्यस्मिन् पदे कः धातुः अस्ति → स्ना धातु
- (ग) प्रतापी तनयः इत्यस्मिन् पदे विशेषणं किम् अस्ति → प्रतापी
- (घ) 'भू' पदस्य पर्यायपदं किं → धरा, वसुन्धरा
- (ङ.) शूरम् पुंलक्षम् इत्यस्मिन् पदे विशेष्य पदं किम् अस्ति → पुरुषलक्षम्
- (च) कपटी संन्यासिन इत्यस्मिन् पदे विशेषणं पदं लिखत → कपटी
- (क) संन्यात किं न कर्तव्यम् → न प्रमदितव्यम्

प्रश्न 3. आम / न

- (क) 'कुमारी' इत्यस्मिन् पदे डीप् प्रत्ययः अस्ति → आम
- (ख) टापु प्रत्ययः स्त्रीलिंगे भवति → आम
- (ग) 'पुरा दशरथः नाम राजा आसीत्' इत्यस्मिन् पदे पुरा अव्यय पदम् अस्ति → आम
- (घ) 'नेतुम्' इत्यस्मिन् पदे क्त्वा प्रत्ययः अस्ति → न
- (ङ.) परितः योगे द्वितीया विभक्तिः भवति → आम
- (च) 'ईश्वरः सर्वत्रः अस्ति' इत्यस्मिन् पदे ईश्वरः अव्ययम् अस्ति → न

B
S
E

प्रश्न क्र.

प्रश्न 4. उचित विकल्पं चित्वा लिखत-

(क) 'राजः पुरुषः' इत्यस्मिन् मासिकं पदम् अस्ति -

(iii) राजपुरुषः

(ख) वृक्षपतितः इत्यत्र कः समासः अस्ति -

(i) पञ्चमी तत्पुरुषः

(ग) 'प्रतिदिनम्' इत्यस्मिन् पदे समासः अस्ति -

(ii) अत्ययीभाव समासः

(घ) मनोरथः पदे सन्धिः अस्ति -

(iii) विसर्ग सन्धिः

(ङ) 'पित्राज्ञा' पदस्य सन्धिः विच्छेदः अस्ति -

(ii) पितृ + आज्ञा

(च) 'कदापि' पदस्य सन्धिः विच्छेदः अस्ति -

(i) कदा + अपि

B
S
E

प्रश्न क्र.

प्रश्न 5. रिक्त स्थानं पूर्तिं कुरुत.

- (क) पराजय इत्यस्मिन् पदे परा उपसर्गः अस्ति।
 (ख) दुर्बलः इत्यस्मिन् पदे दुर् उपसर्गः अस्ति।
 (ग) अधिकारः पदे अधि उपसर्गः अस्ति।
 (घ) लभते इति रूपे लट् लकारः भवति।
 (ङ.) कथयन्ति पदे बहुवचनम् अस्ति।
 (च) वर्तते पदे वृत् धातुः अस्ति।

प्रश्न 6 श्लोकः

एकेनापि सुपुत्रेण विधायुक्तेन साधुना ।
 आहादितं कुलं सर्वं यथा चन्द्रेण शर्वरी ॥

प्रश्न क्र.

प्रश्न 7.

बुद्धचरितम् लेखकः कः ?

बुद्धचरितम् लेखकः अश्वघोषः।

प्रश्न 8. (अथवा)

4

कादम्बरी ग्रन्थस्य लेखकः कः ? अस्य ग्रन्थस्य नायकः कः अस्ति ?

कादम्बरी ग्रन्थस्य लेखकः वाणभट्टः। अस्य ग्रन्थस्य नायकः
चन्द्रापीडः अस्ति।

प्रश्न 9 (अथवा)

शरीरे कः प्रहरति ?

शरीरे अरिः प्रहरति।

प्रश्न 10.

कः मातुः परिवादं श्रोतुं न इच्छति ?

शत्रुः मातुः परिवादं श्रोतुं न इच्छति।

B
S
E

प्रश्न क्र.

प्रश्न 11.

कः तुरीयात्रमसेवी अस्ति? (अथवा)
 न्यासी तुरीयात्रमसेवी अस्ति।

प्रश्न 12

(अथवा)

महोदयो सेतुः केन रचितः?
 महोदयो सेतुः दशास्यन्तकः रचितः।

प्रश्न 13

(अथवा)

का विद्यालयने रता आसीत्?
 मदालसा विद्यालयने रता आसीत्।

प्रश्न 14. प्रश्ननिर्माणं

(i) पार्थिवस्य वनगमननिवृत्तिः भविष्यति?
 कस्य वनगमननिवृत्तिः भविष्यति?

B
S
E

प्रश्न क्र.

(iii) मातुः पञ्चोपचारं पूजनं करोति।
कस्याः पञ्चोपचारं पूजनं करोति ?

प्रश्न 15. कः कम् प्रति कथ्यति

कः कथ्यति

कम् प्रति

B
S
E

(i) एक शरीर संक्षिप्ता पृथिवी रक्षितव्या

रामः

काञ्चुकीयम् प्रति

(ii) अहं न कस्यापि संकृतेः नर्तितुं पारयामि

मदालसा

कुण्डलाम प्रति

प्रश्न 16. जाट्यांशं प्रश्नउत्तरं

(1) अस्मिन् संसारे कीदृशाः पुरुषाः वसन्ति ?

अस्मिन् संसारे विभिन्नप्रकृतिकाः पुरुषाः वसन्ति।

(2) कीदृशाः वरः अपि प्राप्यते ?

स्वप्रकृत्यनुकूलः वरः अपि प्राप्यते।

प्रश्न क्र.

- (13) गृहस्थाश्रमः का अस्ति कः ?
 गृहस्थाश्रमः अपि स्यात् प्रयोगशाला अस्ति ।

प्रश्न 14. रिक्तस्थान पूर्तिं कुरुत-

- (1) पुरा सिन्धुलः नाम राजा आसीत् ।
 सः चिरं प्रजाः पर्यपालयत् ।
 (2) वैवस्वतो मनुनाम माननीयो मनीषिणाम् ।
 (3)

प्रश्न 18. गाथां प्रश्न उत्तरं

- (1) अहं तु त्वाम् किं मन्ये ?
 अहं तु त्वाम् कस्यापि देशप्रोहिणः गूढचरं मन्ये ।
- (2) कः यथोचितं व्यवहारिष्यति ?
 दुर्गाह्वयज्ञः यथोचितं व्यवहारिष्यति ।
- (3) त्यज माहं पुनरायास्यामि इति कः वदति ?
 त्यज ! माहं पुनरायास्यामि इति संन्यासिनः वदति ।

B
S
E

प्रश्न 19. पंधांश प्रश्न / उत्तर (अथवा)

(1) कदा अश्वयस्त विधानाम् ?
शैशवे अश्वयस्त विधानाम् ।

(2) रघुवंशिनः कदा मुनिवृत्तिम् आचरन्ति ?
 रघुवंशिनः वर्द्धके मुनिवृत्तिम् आचरन्ति ।

(3) रघुवंशिनः योगेनान्ते कीदृशाम् ?
 रघुवंशिनः योगेनान्ते तनुत्यजाम् ।

प्रश्न 20. प्रार्थनापत्रं ("छात्रवृत्ति")

सेवायाम्

श्रीमन्तः प्रचार्यमहोदयः

शासकीय उच्चतरः माध्यमिक विद्यालयम्

गवालियरनगरम् (म.प्र.)

विषयः → छात्रवृत्तिं हेतुः प्रार्थनापत्रम्।

श्रीमन्तः,

श्विनयं इदं निवेदनम् अस्ति यद् मम पिता एकस्मिन् कार्यालये
लिपिकस्थाने कार्यं करोति। पितुः वेतनेन परिवारस्य निर्वाहः
अपि दुष्करः भवति। विगत वर्षे समर्गे स्व मण्डले अहं परीक्षायां
प्रथमं स्थानं प्राप्तवान्। अतः श्रीमन्तः मह्यं छात्रवृत्तिं दापयन्तु
अनुग्रहं कुर्वन्तु इति प्रार्थये।

धन्यवादः

दिनांकः - 12/03/25

भवताम् आज्ञाकारी शिष्याः

→ रिमाझिम करौठिया

कक्षा → द्वादशी (अ)

$$64 + 4 = 68$$

प्रश्न क्र.

प्रश्न 21. कवि परिचयः

“मम प्रिय कविः कालिदासः” —

B
S
E

संस्कृतकविषु महाकवि कालिदासः उत्कृष्टः अस्ति इति उच्यते। अन्ये कवयः कालिदासम् कविकुलगुरुः इति उपाधिना सुशोभितवन्तः। कालिदासस्य प्रादुर्भावः प्रायः पञ्चमयां शताब्द्यां स्वीक्रियते। कालिदासः द्वौ महाकाव्ये, त्रीणि नाटकानि, द्वे खण्डकाव्ये च अरचयत्। महाकाव्यद्वयम् - रघुवंशम्, कुमारसंभवं इति। मालविकाग्निमित्रम्, विक्रमोर्वशीयम्, अमिहान-शाकुन्तलम् च इति त्रीणि नाटकानि। खण्डकाव्यद्वयम् - ऋतुसंहारम्, मैघदूतम् च। कालिदासस्य रचना शैली वेदमी अस्ति। भाषा लावण्यमयी सरलता च अस्ति। रघुवंशमहाकाव्ये रघुवंशस्य राज्ञां वर्णनम् अस्ति कुमारसंभवमहाकाव्ये शिव-पार्वतयोः विवाह वर्णनम् तयोः पुत्रेण तारकासुरस्य वधः इति वृत्तान्तं च वर्णितम् अस्ति। अस्य सर्वाणि नाटकानि श्रृंगार रस युक्तानि युक्तानि सन्ति। मैघदूतस्य कथावस्तु कवि कल्पितमस्ति ऋतुसंहार खण्डकाव्ये षण्णाम् ऋतूनां वर्णनम् अस्ति। कालिदासेन स्व-रचनासु प्रकृतिः मानवसहचरी रूपम् वर्णितम् अस्ति। तस्य काव्यानां प्रमुखं वैशिष्ट्यं उपमा रूढौ शौन्दर्यम् अस्ति।

“उपमा कालिदासस्य” इति उक्तिः तस्य विषये प्रसिद्धाः।

